

Серединська Оксана Анатоліївна
студентка гр. ФФзм-11, ФФО, ЗУНУ, м. Тернопіль
Науковий керівник: д.е.н., професор Кириленко О. П.

ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ І РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ЙОГО ДОХІДНОЇ ЧАСТИНИ

Однією із головних ланок фінансової системи країни є державний бюджет. Саме через бюджет відбувається узгодження політики та економіки країни, держави та суб'єктів господарювання, інтересів населення. Завдяки бюджету держава акумулює кошти для фінансування пріоритетних напрямів виробництва соціального розвитку, активізує заходи щодо збільшення надходжень до бюджетів усіх рівнів, а також цільового і економного витрачання державних коштів. У виконанні державою своїх функцій роль Державного бюджету України є основною.

Мобілізуючи кошти в державному бюджеті, держава впливає на демографічні, національні, екологічні та регіональні процеси, стимулює розвиток економіки та підтримує належний соціальний клімат в країні рівномірно по всій території задіюючи до цього практично всіх членів суспільства [1].

Специфіка доходів бюджету полягає у тому, що правильне їх формування, організація та використання зумовлюють підвищення ефективності соціально-економічного розвитку країни та подальшу його стабілізацію. В сучасних економічних реаліях проблеми формування достатнього обсягу доходів бюджету і забезпечення ефективного їх використання набувають особливої уваги.

Доходи державного бюджету – це фінансові ресурси держави, що використовуються для виконання функцій, закріплених законами за державою. За Бюджетний кодексом України доходи бюджету – усі «податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, дарунки, гранти)» [2].

Таблиця 1

Склад і структура доходів Державного бюджету України за 2021 рік, млн грн

Групи доходів	Сума	Частка, %
Податкові надходження	1 107 090,8	85,37
Неподаткові надходження	175 357,9	13,52
Доходи від операцій з капіталом	328,6	0,02
Офіційні трансферти	13 865,9	1,07
Цільові фонди	209,4	0,02
ВСЬОГО	1 296 852,6	100

Примітка. Складено автором на основі даних [4].

Аналізуючи вище наведені дані, ми бачимо, що значною мірою формування дохідної частини бюджету забезпечують податкові надходження [3]. Разом з тим, податки не повинні негативно впливати на економічну активність платників. З огляду на це, одним з головних завдань держави є удосконалення системи оподаткування. Вдосконалюючи лише чинні правові акти із питань оподаткування не можливо розв'язати проблеми наповнення державного бюджету. Отож змінювати потрібно не лише закони, але і удосконалювати структуру і принципи розподілу ВВП між державою і господарюючими суб'єктами.

Без удосконалення податкового законодавства, не можливо вирішити одну із найбільш актуальних проблем, а саме – побудову ефективної податкової системи. Податковим кодексом України запроваджено нове податкове законодавство, спрямоване на врегулювання податкових відносин, визначено принципи побудови податкової системи, перелік податків та зборів, які підлягають сплаті до бюджетів всіх рівнів, визначено методику їх обчислення, ставки оподаткування, правовий статус платників податків, порядок адміністрування податків, а також порядок та умови застосування фінансових санкцій до платників податків за порушення податкового законодавства. Одним з головних завдань податкової реформи було підвищення фіскальної ефективності податкових надходжень, а метою – ліквідація дефіциту бюджету.

Податковий кодекс України частково усунув недоліки податкового законодавства та ліквідував багато відомих схем ухилення від оподаткування, але основні причини ухилення не були ліквідовані. Корупція, податкове шахрайство, тіньова економіка будуть поглиблюватися, поки мінімізація податків буде економічно вигідною суб'єктам бізнесу.

Київський міжнародний інститут соціології в рамках проекту SHADOW у 2019 р. провів дослідження щодо оцінки розмірів тіньової економіки України. За результатами дослідження рівень тіньової економіки у 2018 р. становив 47,2% від ВВП, що на 0,4% більше ніж у попередньому році. Одними з головних компонентів тіньової економіки у 2018 р. було визнано наступні: зарплата в конвертах – 56,7%, незареєстровані працівники – 21,4%, не задекларований дохід від бізнесу – 21,9% [5]. У січні – вересні 2021 р. згідно з даними Міністерства економіки, рівень тіньової економіки становив 31% від обсягу офіційного ВВП. Це в порівнянні з 2018 р. значно менше, але все ж ще високий показник [6].

Враховуючи розмах тіньової економіки в Україні, необхідно внести зміни та доповнення у законодавство України, які обмежать тіньовий сектор, зменшать його обсяг і, відповідно, збільшать дохідну частину бюджету. Значні обсяги тіньової економіки викликані корупцією в органах влади, низькою кваліфікацією менеджменту підприємств.

Для зниження обсягів тіньової економіки необхідно здійснити рід заходів:

– створити прозору, просту для платників податків та ефективну, з огляду наповнення бюджету, податкову модель, за якої ухилятися від несплати податків буде не вигідно, податкові махінації будуть викритими і покараними;

– посилити відповідальність за податкові злочини, підвищити штрафи.

Україні необхідна нова модель оподаткування, яка зробить доходи усіх суб'єктів прозорими. Податкова система має бути переорієнтована із оподаткування доходів за місцем їх отримання на оподаткування за місцем їх використання.

Доходи бюджетів посідають важливе місце в економічному та соціальному житті суспільства, що відображається в існуванні тісних зв'язків, які виникають в процесі їх формування та використання. Оскільки шляхом зниження тіньової економіки можна на багато збільшити доходи бюджету, уряду необхідно переглянути орієнтири податкової політики і визнати потребу зниження податкового навантаження.

Список використаних джерел:

1. Бюджетна система: підручник / за ред. д.е.н., проф. В. Г. Дем'янишина, д.е.н., проф. О. П. Кириленко та д.е.н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 624 с.
2. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>
3. Мінфін: спеціалізований інформаційно-аналітичний портал. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>
4. Офіційний сайт Державного веб-порталу для громадян «Відкритий бюджет». URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes>
5. Тіньова економіка в Україні. Результати дослідження 2019 року. URL: <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=897&page=1>
6. Тіньова економіка України. Аналітична записка. Результати дослідження 2021 року. URL: file:///C:/Users/Home/Downloads/1_%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%B8%D1%81%D0%BA%D0%B0_9_%D0%BC_2021_%D0%A2%D0%95.pdf